



08.11.2013

**Maa- ja metsätalousministeriö**

viite: Saamelaistyöryhmän kuulemistilaisuus 8.11.2013

**SAAMELAISTEN OSALLISTUMISOIKEUKSIEN LISÄÄMINEN VALTION MAA- JA  
VESIALUEIDEN KÄYTTÖÄ KOSKEVASSA PÄÄTÖKSENTEKOMENETTELYSSÄ  
SAAMELAISTEN KOTIESEUTUALUEELLA**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus haluaa tuoda saamelaisten osallistumisoikeuksien lisäämisestä seuraavaa:

**Taustaa** ILO:n ALKUPERÄISKANSASOPIMUKSEN RATIFOINNISTA

**Oikeusministeriö** on lausuntopyynnössään 16.12.2011 Dnro OM 32/49/2011 pyytänyt kaikkia ministeriöitä ja Saamelaiskäräjiä lausumaan edellytyksistä ratifioida itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimus nro 169, jäljempänä ILO-sopimus. Lausuntopyynnössä on pyydetty lausuntoa sopimusmääräysten suhteesta Suomen lainsäädäntöön ja muista sopimuksen ratifiointiedellytysten kannalta merkityksellisistä seikoista. Oikeusministeriö on myös kiinnittänyt huomiota aikaisemman hallituksen esityksen (HE 306/1990) hylkäämiseen, lähinnä sen johdosta, että lainsäädännön ei katsottu vastaavan sopimuksen määräyksiä saamelaisten maahan kohdistuvien oikeuksien osalta. Samoin erityistä huomiota on pyydetty kiinnittämään sopimuksen 34 artiklan määräykseen sisältyvään kunkin maan erityisolosuhteet huomioon ottaen tehtäviin joustaviin ratkaisuihin sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Lausunnon tietoja tullaan käyttämään aikanaan annettavan hallituksen esityksen jaksossa sopimuksen sisällöstä ja sen suhteesta Suomen lainsäädäntöön.

**Maa- ja metsätalousministeriö** on pyytänyt lausuntopyynnön johdosta asiasta lausunnon myös Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus). Lausunnossa Lapin ELY-keskus toi esille saamelaisten osuutta sekä saamelaisalueen, että koko poronhoitoalueen poronhoidossa, valtion toimenpiteitä, joita on tehty sekä saamelaisalueen että ylipäätään poronhoitoalueen elinkeinonharjoittajien ja asukkaiden elinolojen parantamiseksi sekä osallistumismahdollisuuksia, joita saamelaisilla jo on tai joita voidaan kehittää, saamelaisten kulttuurisen aseman parantamiseksi.

Lapin ELY-keskuksen lausunnossa on selvitetty miten, isojako perinteisillä saamelaisalueilla Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa toteutettiin erityisen tätä varten säädetyin isojakolain (157/1925) nojalla. Tuolloin on myös otettu huomioon lapinkylien asukkaiden tai perheiden

perinteisesti hallitsevat erityiskäytössä olleet alueet ja etuudet eli sellaiset alueet, joita on käytetty perinteisten elinkeinojen kuten kalastuksen harjoittamisessa. Lapin ELY-keskus katsoi, että tuolloin on maanomistusolot järjestetty ja otettu huomioon ns. vanhojen lapinkylien asukkaiden ja perheiden vanhastaan nauttimat etuudet perinteisten elinkeinojen kuten kalastuksen harjoittamisessa.

Lapin ELY-keskus korostaa lausunnossaan myös, että alueiden pitkäaikaiset nautintaoikeudet ja erityiset elinkeinot on jatkuvasti otettu huomioon maataloushallinnon tukijärjestelmissä.

Paitsi isojaossa muodostuneita omistuksin hallittuja tiloja, on maan pohjoisimmissa osissa perustettu aluksi poronhoidon ja myöhemmin muiden perinteisten luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tiloja, jotka ovat edistäneet saamelaiden perinteisten elinkeinojen harjoittamista. Nämä tilat on luovutettu omistusoikeuksin, porotilalain mukaiset tilat tosin ensin hallintaoikeuksin, mutta niidenkin omistusoikeus on siirretty myöhemmin tilojen saajille.

Jo porotilalain (590/1969) perusteella vuodesta 1970 ryhdyttiin perustamaan valtionmaasta porotalouden harjoittajille tiloja, joihin kuului sekä asuntotontti että metsätalousmaata. Jollei metsämaata annettu alueena, sai porotila osuuden yhteismetsiin. Samaa periaatetta noudatettiin perustettaessa luontaiselinkeinolain (610/1984) nojalla luontaiselinkeino-tiloja. Sen nojalla perustettiin erityisesti maan pohjoisimpiin osiin tiloja, jotka oli tarkoitettu merkittävässä määrin luontoon perustuvista elinkeinoista toimeentulonsa saavien henkilöiden asuinolojen ja toimeentuloedellytysten parantaminen. Porotilalaki korvattiin aikanaan porotalouslailla (161/1990), mutta senkin tarkoituksena oli edistää nimenomaan porotaloudesta toimeentulonsa saavien asuin- ja toimeentulomahdollisuuksia. Kumpikin laki on korvattu porotalouden rahoituslailla (45/2000). Se puolestaan on uusittu porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetulla lailla (986/2011) joka ei vielä ole tullut voimaan. Kaikessa tässä lainsäädännössä on lähtökohtana ollut poro- ja luontaiselinkeino-tiloja perustamalla ja rahoittamalla helpottaa niiden henkilöiden asuin- ja toimeentulomahdollisuuksia, jotka käyttävät alueen luontoa toimeentulonsa saamiseksi.

Muutoinkin tukijärjestelmät on luotu siten, että niissä merkittävällä tavalla tuen saamisen edellytyksiin vaikuttaa porojen määrä ja siten porotalouden osuus toimeentulosta. Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annettuun lakiin (1559/2001) perustuva, toimeentulotuen luonteinen porojen eläin-kohtainen tuki, myönnetään ruokakunnittain laskettujen poromäärien perusteella. Siinä nimenomaan on otettu huomioon saamelaiseen kulttuuriin kuuluvan tapa luovuttaa osa perheen poroista lapsen synnyttyä tämän omaan poromerkkiin. Porotaloutta harjoittaville voidaan vuosittain myöntää eläin-kohtaista tukea, jos ruokakunnalla on vähintään 80 eloporoa. Tuki on viime vuosina ollut 28,50 euroa eloporoa kohti.

Myös elinkeinon rakenteellisia toimenpiteitä eli investointeja ja muita elinkeinohankkeita tuettaessa tuen saajan poromäärä väistämättä ohjaa tukia maan pohjoisimpaan osaan eli saamelaisalueelle, kun tukijärjestelmä suosii tuenhakijaa, jolla on huomattava määrä poroja. Tukea voidaan myöntää myös elinkeinotoiminnan aloittamiseen. Lisäksi huomattava osa tuista myönnetään paliskuntien investointeihin. Saamelaiden kotiseutualueella on 13 paliskuntaa. Paliskuntia on kaiken kaikkiaan 56 kpl. Valtion tuella on mahdollistettu paliskuntien mittavat aita- ja investoinnit sekä kattavan poroteurastamoverkon rakentaminen. Valtion tuki näihin investointeihin on kohteesta ja ajankohdasta riippuen vaihdellut 40–90 prosenttiin. Tuen määrä edelleenkin on kohteesta riippuen 40–60 prosenttia.

Poro- ja luontaiselinkeino-tiloja luotaessa tiloihin on lisäksi voitu antaa oikeus rakentaa kala- ja metsästyspiirtejä vanhojen nautintaoikeuksien mukaisille paikoille. Samoin paliskunnille on annettu paimentopaikkoja tukikohdan rakentamiseen. Näidenkin rakentamista on tuettu merkittäväillä osuuksilla kustannuksista.

Tärkeintä porotalouden harjoittamisessa on kuitenkin ottaa huomioon poronhoitolakiin (848/1990) perustuva porotalouden harjoittajien oikeus laiduntaa poroja koko poronhoitoalueella eli koko Lapin ELY-keskuksen sekä osin Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-keskusten alueilla maan omistuksesta riippumatta. Tämä tarkoittaa oikeutta käyttää muun muassa valtionmaita korvauksetta porojen laiduntamiseen ja ruokintaan. Maanomistajalla ei ole oikeutta saada korvausta tästä käytöstä. Paliskunnalla on vain velvollisuus estää poroja tuottamasta vahinkoa toisen omaisuudelle, kuten viljelyksille. Tässäkin valtio avustaa myöntämällä tukea aitojen rakentamiseen.

Nykyisin Venäjään kuuluvalla alueella asuneille kolttasaamelaisille puolestaan järjestettiin mahdollisuus siirtyä sodan jälkeen Suomen puolelle perustamalla erityinen kolttala-alue Inarin kuntaan ja rakentamalla sinne siirtyneille koltille kolttatiloille asumukset. Kolttatilat luovutettiin koltille edullisilla pitkäaikaisilla maksuehdoilla, kuten on menetelty porotilojenkin suhteen. Kolttien eduista ja tuista on säädetty omassa lainsäädännössä, nykyisin kolttalailla (45/1995). Kolttalainsäädäntöön sisältyy myös merkittäviä maankäyttöoikeuksia.

Edellä esitetyn perusteella Lapin ELY-keskus korostaakin, että valtio on jo pitkään monin eri tavoin huolehtinut niiden elinkeinojen ja samalla asuinolojen tukemisesta, jotka kuuluvat saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin. Tämä näkyy siinä, että poronhoitoa tuetaan koko poronhoitoalueella, mutta sen sijaan maan kaikkein pohjoisimman osa kattavalla erityisellä luontaiselinkeinoalueella, johon saamelaisalue kuuluu kokonaan, voidaan poronhoidon ohella tukea myös muita luontaiselinkeinoja ja tällä alueella myös tukitaso poronhoidon kohteissa voi olla tavanomaista korkeampi. Koska saamelaisalueella kuitenkin vastaavia elinkeinoja harjoittavat myös suomenkieliset henkilöt, joilla saattavat alun perin olla saamenkielisten henkilöiden jälkeläisiä tai kuulua muuten alueella perinteisesti asuneisiin sukuihin, tukijärjestelmiä ei ole kohdennettu erityisesti etniseltä alkuperältään saamelaisille, mutta saamelaisalueella asuville tuen määrä on voinut olla korkeampi.

Lapin ELY-keskus on pitänyt tärkeänä, että tukijärjestelmillä voidaan tukea myös maan pohjoisimpien alueiden asukkaita ja erityisesti perinteisten elinkeinojen harjoittajia. Tällöin on kuitenkin katsottu, että tukijärjestelmien on kohdistuttava tasapuolisesti alueella asuviin ja näitä elinkeinoja harjoittaviin henkilöihin. Tavoitteena on ollut, että poronhoitoa ja muita perinteisiä Lapin elinkeinoja harjoittavat henkilöt voivat jatkaa elinkeinonsa harjoittamista. Samalla on pidetty huolta, että elinkeinoissa voidaan edelleen käyttää ja kehittää myös niitä alueita tai etuuksia, joihin asukkailla perinteisesti on ollut nautintaoikeuksia.

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan nykyinen menettely, jossa Saamelaiskäräjien edustus on mukana porotaloutta koskevien tukijärjestelmien suunnittelua koskevissa työryhmissä antaa mahdollisuuden saamelaisille ja saamelaiskäräjille vaikuttaa saamelaisten ja saamelaisalueen kehittämiseen perinteisten elinkeinojen harjoittamisen turvaavalla tavalla. Tämä on otettu huomioon porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetuissa laissa siten, että niissä on säädetty erityisiä neuvotteluvetoja Lapin ELY-keskukselle myönnettäessä tukea porotalouteen ja erityisesti saamelaisalueelle.

### **Saamelaisten kotiseutualueen maanomistuksesta**

Saamelaisten kotiseutualue käsittää Enontekiön, Inarin, Utsjoen kuntien alueet kokonaan sekä osan Sodankylän kunnasta ja se on pinta-alaltaan noin 35 000 km<sup>2</sup> eli yli 10 % koko Suomen pinta-alasta. Vajaa 10 % tästä pinta-alasta sisältyy yksityisomistuksessa oleviin tiloihin, muun alueen kuuluessa valtion omistuksessa oleviin kiinteistöihin (suojelualueet, valtion metsämaa).

Alueet käsittävät yksityiset maa- ja vesialueet, osuudet yhteisiin maa- ja vesialueisiin, kiinteistölle kuuluvat erityiset etuudet ja osuudet erityisiin etuuksiin, kuten esimerkiksi kalastuspaikkoihin (patopaikkoihin) sekä rasiteoikeudet. Nykyisen kiinteistöjaotuksen ja

omistusjaotuksen pohjana on alueella suoritettu isojakko, mutta varsinkin Lapissa on asutuslainsäädännöllä ja erityislaeilla (porotilalaki, luontaiselinkeinolaki, porotalouslaki ja kolttien asutuslait) siirtynyt yksityisomistukseen merkittävässä määrin sellaisia alueita, jotka isojakovaiheessa jäivät valtion omistukseen.

Saamelaisten kotiseutualueella isojakko suoritettiin Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa ko. kuntia varten säädetyn isojakolain (157/1925) nojalla. Tässä laissa oli otettu huomioon pohjoisten alueiden erityisolosuhteet, erityisesti alueen muuta Suomea heikommalla kasvuolosuhteet, minkä vuoksi isojaossa muodostettaville taloille annettiin maaveron perusteena ollutta manttaalia kohti huomattavasti enemmän maata kuin muualla Suomessa.

Huomattava osa aikaisemmista lapinkylien asukkaista, eräiden kylien osalta käytännöllisesti katsoen kaikki, ryhtyivät pysyvästi maa-, poro- ja luontaisalouden harjoittajiksi. Siten nämä muiden pohjoiseen siirtyneiden uudisasukkaiden ohella saivat isojaossa pysyvässä nautinnassa olleet asuinpaikkansa ja muut erityiskäytössä olleet alueensa.

Perheiden hallitsemia erityiskäytössä olleita alueita ja etuuksia, kuten kalastuspaikkoja ryhdyttiin pitämään heidän omistamaan tilaan kuuluvina erityisinä etuuksina. Tällaiset etuudet, siltä osin kuin ne kohdistuvat kylän ulkopuolisiin vesialueisiin ovat tulleet huomioon otetuiksi heidän omistamilleen tiloille kuuluvina erityisinä etuuksina mm. vesipiirirajankäynneissä.

Erityisesti on vielä tässä yhteydessä todettava, ettei isojakolainsäädäntöön sisältynyt mitään sellaisia säännöksiä, joiden nojalla olisi omistajalta/haltijalta otettu pois hänen omistamaansa/nauttimaansa aluetta tai erityistä etuutta. Isojakoa koskevalla lailla tai isojaon toimittamisella ei myöskään ollut sellaista vaikutusta, että se olisi estänyt tai kaventanut saamelaisten tai muidenkaan paikallisten asukkaiden mahdollisuutta poronhoitoon, kalastukseen, metsästyksen tai muiden luontaiselinkeinojen harjoittamiseen.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen käsityksen mukaan siitä historiallisesta perustasta katsottuna, että Lapissa perinteisesti ennen isojakoa harjoitettiin hyvin laajasti luontaisaloutta tarkoittaa sitä, että nykyäänkin paikallisilla asukkailla on maanomistuksesta riippumaton poronhoito-oikeus ja muuta Suomea laajemmat yleisoikeudet kalastukseen ja metsästyksen. Edelleen voidaan todeta, ettei isojaon jälkeisellä asutuslainsäädännöllä tai kiinteistönmuodostamislainsäädännöllä ole ollut saamelaisten oikeuksia tai maan omistusta kaventavaa vaikutusta, vaan päinvastoin erityislainsäädännöllä on nimenomaan suosittu saamelaisten maanomistuksen lisääntymistä ja parannettu luontaiselinkeinojen harjoittamis- mahdollisuuksia.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja sitä edeltäneet valtion virastot ovat olleet toteuttamassa Lapissa ja siten myös saamelaisten kotiseutualueella usean eri lainsäädännön mukaisia väestön asumis- ja elinolosuhteita tukevia ja parantavia toimenpiteitä. Esimerkkeinä tällaisesta lainsäädännöstä on jo edellä mainittu porotilalaki, luontaiselinkeinolaki, porotalouslaki sekä porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki.

Edellä esiintuotujen lainsäädäntöjen nojalla on mahdollistettu ja edelleen mahdollistetaan asutuksen muodostumista ja säilymistä sekä edellytyksiä toimeentulon saamiselle kaikille paikallisille asukkaille. Etuuksien saajina ovat niin suomalaiset kuin saamelaisetkin.

Saamelaisten kotiseutualue on edellä esiintuoduissa lainsäädännöissä erityisesti huomioitu siten, että pääsääntöisesti saamelaisten kotiseutualueella on mahdollistettu korkeammat tukien tasot kuin muualla lain soveltamisalueella. Saamelaisten kotiseutualueella korkeamman tuen tasoa tullaan noudattamaan joiltakin osin myös uudessa porotalouden ja luontaiselinkeinotalouden rakennetuista annettussa laissa (986/2011). Lisäksi uuden rahoituslain osalta on mainittava, että lain yhtenä tavoitteena on, että lain mukaisissa

toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

Edellä mainittujen lainsäädäntöjen toteuttamisen yhteydessä ei Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan ole ollut ristiriitoja eri väestönsien välillä, koska lainsäädännön tavoitteet ovat alueella olleet yleisesti hyväksytyjä. Tärkeä merkitys yleisen hyväksynnän saavuttamisessa on ollut siinä, että alueen väestön ja eri elinkeinoharjoittajien edustus on ollut jo lainsäädännön valmistelussa mukana.

Lisäksi on mainittava kolttasaamelaisia koskeva kolttalaki (611/84) ja sen myöhemmin korvannut kolttalaki (253/95), jossa erilaisiin lain mukaisiin etuuksiin ovat oikeutettuja pääsääntöisesti vain kolttasaamelaiset. Heidät on siten jo tukien osalta asetettu parempaan asemaan muuhun paikallisen väestöön (niin suomalaisiin kuin muihin saamelaisiin) verrattuna. Vuoden 1995 kolttalain mukaan kolttien elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa ja periaatteellisissa asioissa tulee valtion ja kuntien viranomaisten kolttalain 56§:n mukaan varata kolttien kyläkokouksessa ja kolttaneuvostoille tilaisuus lausunnon antamiseen. Tämän kuulemisvelvoitteen noudattaminen antaa koltille mahdollisuuden olla vaikuttamassa elinkeinojaan ja elinolosuhteitaan koskevissa asioissa.

### Saamelaisalueen elinkeinoista

Suomessa saamelaisia on noin 8000 ja heistä noin 5000 asuu saamelaisten kotiseutualueella. Kotiseutualueen kunnista ainoastaan Utsjoella saamelaiset ovat enemmistönä, muissa kunnissa (Inari, Enontekiö, Sodankylä) vähemmistönä.

Ei ole käytettävissä tietoja, joiden perusteella voitaisiin luotettavasti kuvata sitä, miten eri elinkeinojen harjoittaminen on suomalaisten ja saamelaisten välillä painottunut saamelaisten kotiseutualueella. Tällaisella tiedolla olisi kuitenkin merkitystä arvioitaessa mahdollisten toimenpiteiden vaikutuksia muun paikallisen väestön oikeuksiin ja etuuksiin ja alueen elinkeinotoiminnalle. Tulevaisuudessa lienee tavoitteena, mm. ILO-sopimuksen ratifiointiin liittyneiden keskustelujen perusteella, kuitenkin pyrkiä parantamaan saamelaisten mahdollisuuksia perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen alueella, rajoittamatta kuitenkaan muiden paikallisten asukkaiden mahdollisuuksia saamelaiskulttuuriin kuuluvien elinkeinojen harjoittamiseen. Porotalous on yksi saamelaiskulttuurin olennaisesti kuuluva elinkeino.

Euroopan unionin liittymisen myötä porotaloudelle alettiin maksaa ns. eläinlääkintä tukea. Tukea maksetaan yhteensä noin 30 kunnan alueelle. Tuesta kuitenkin yli 50 % ohjautuu neljän pohjoisimman kunnan alueelle (= saamelaisten kotiseutualueen kuntia). Tuen saajia ovat niin suomalaiset kuin saamelaisetkin porotalouden harjoittajat. Se miten tuki jakautuu suomalaisten ja saamelaisten kesken ei ole tarkkaa tietoa, mutta suuntaa antavasti tuki jakautuu saamelaisten kotiseutualueen ns. saamelaispaliskunnissa seuraavasti:

<u>Paliskunta</u>	<u>suomalaisten osuus</u>	<u>saamelaisten osuus</u>
Hammastunturi	alle 30%	yli 70%
Ivalo	yli 80%	alle 20%
Kaldoaivi	alle 10%	yli 90%
Käsivarsi	alle 10%	yli 90%
Lappi	alle 10%	yli 90%
Muddusjärvi	alle 20%	yli 80%

Muotkatunturi	alle 10%	yli 90%
Näkkälä	alle 50%	yli 50%
Näätämö	alle 10%	yli 90%
Paatsjoki	yli 50%	alle 50%
Paistunturi	alle 10%	yli 90%
Sallivaara	alle 10%	yli 90%
Vätsäri	alle 10%	yli 90%

Kuvastaako tuen maksaminen myös porojen omistussuhteiden jakautumista kaiken kaikkiaan saamelaisalueella on vaikeampi arvioida, mutta suuntaa antavana tuen kohdentumista voidaan pitää.

### **Poronhoitolaki ja saamelaiskulttuuri**

Poronhoitolaissa Ylä-Lappi on asetettu erityisasemaan. Lain mukaan tällä alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa porotaloudelle. Saamelaisilla on alkuperäiskansana Suomen perustuslain turvaama oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kulttuuriksi katsotaan kuuluvan tässä yhteydessä saamelaisten perinteiset elinkeinot kuten poronhoito, kalastus ja metsästys. Myös maankäyttö- ja erityislainsäädäntö, kansainväliset ja poliittiset sopimukset ja velvoitteet ohjaavat luontaiselinkeinoja ja saamelaiskulttuuria koskevien tavoitteiden asettelua ja priorisointia.

Tärkeätä on kuitenkin ottaa huomioon, että poronhoito on erittäin tärkeä osa Ylä-Lapin syntyperäisten ihmisten kulttuuria ja niin kauan kuin tämä kulttuuri säilytetään, poronhoito tulee todennäköisesti jatkumaan tulevaisuudessakin muillakin alueen väestöryhmillä.

### **Saamelaisten asemaa parantavat toimenpiteet**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus korostaa, että jo voimassa olevan lainsäädännön soveltaminen siten, että viranomaistoiminnassa todellisuudessa otettaisiin huomioon saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot, voisivat parantaa saamelaisten mahdollisuuksien perinteisten elinkeinojensa harjoittamiseen ja vaikutusmahdollisuuksia itseään koskevissa asioissa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mielestä saamelaisten aseman parantaminen siten, että se täyttäisi ILO-sopimuksen vaatimukset, voisi rakentua vastaavalla tavalla kuin nykyisessä kolttalaissa on kolttien asema huomioitu. Se tarkoittaisi saamelaiskäräjien vaikutusvallan lisäämistä ja osittain myös erilaisten tukijärjestelmien sopeuttamista siten, että siinä huomioidaan ILO-sopimuksen vaatimukset.

Myös eri ympäristölakien kokonaisuudistusten yhteydessä on otettu huomioon saamelaisten oikeus alkuperäiskansana sekä kolttalaissa kolttien elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevat turvaamistavoitteet.

Uuden kaivoslain (621/2011) 1 §:n 4 momentin mukaisesti kaivoslaissa tarkoitettu toiminta sovitetaan yhteen saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten

kotiseutualueella siten, että saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana turvataan. Yhteensovittamisessa otetaan huomioon myös, mitä kolttalaissa (253/1995) säädetään kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien edistämisestä sekä kolttakulttuurin ylläpitämisestä ja edistämisestä.

Vuonna 2011 voimaan tulleen vesilain (587/2011) 2 luvun 8 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueelle sijoittuva tai vaikutuksiltaan sinne ulottuva vesitaloushanke on toteutettava siten, että se ei vähäistä suuremmassa määrin heikennä saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

Em. säännökset toimivat hyvinä esimerkkeinä uudistettaessa saamelaisten asemaa koskevaa lainsäädäntöä vastaamaan kansainvälisten sopimusten velvoitteita. Euroopan Unionin alueiden kehittämiseen liittyvien maakunnallisten ohjelmien osalta se merkitsi mahdollisesti jopa oman maakunnallisen saamelaisohjelman valmistelua. Samoin alueella toimivien toimintaryhmien (Leader) rakenteellista muuttamista siten, että saamelaisten kotiseutualueella olisi mahdollisesti oma toimintaryhmänsä.

Euroopan unionin alueiden kehittämiseen liittyvien rahastojen ja erilaisten tukijärjestelmien osalta ILO-sopimuksen ratifiointi merkitsisi saamelaiskäräjien vaikutusvallan lisäämistä ja osallistumista säädösten valmisteluun ja jopa mahdollisesti täytäntöön- ja toimeenpanoon. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei sinänsä näe estettä tälle, kun samalla turvataan paikallisen ei-saamelaisen väestön oikeudet asua ja harjoittaa elinkeinojaan saamelaisten kotiseutualueella.

Uudessa porotalouden ja luontaiselinkeinotalouden rakennetuista annetun lain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

### **Neuvotteluvollisuus**

Edellä mainitun lain 51 §:n 2 momenttiin ja 52 §:ään sisältyvät erityissäännökset neuvotteluvollisuudesta saamelaiskäräjien kanssa.

Tukien myöntäminen voidaan keskeyttää määräajaksi tai toistaiseksi. Ennen keskeyttämistä asiasta on neuvoteltava porotalouden osalta Paliskuntain yhdistyksen kanssa ja muiden luontaiselinkeinojen osalta niiden tuottaja- ja elinkeinojärjestöjen kanssa, joita asia koskee. Jos keskeyttäminen koskee saamelaisten kotiseutualuetta, keskeytyksestä on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa. Keskeytyksestä on tiedotettava asianmukaisessa laajuudessa, ja ilmoitus siitä on julkaistava Virallisessa lehdessä.

Saatuun käyttöönsä vuotuiset määrärahat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa periaatteista, joita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten lisäksi noudatetaan tuettavista kohteista päätettäessä.

Neuvotteluissa on käsiteltävä seuraavia asioita:

1) varojen alueellinen ohjaaminen saamelaisalueelle;

- 2) varojen ohjaaminen porotalouteen ja luontaiselinkeinoihin;
- 3) varojen ohjaaminen asuntorakentamiseen ja elinkeinojen tukemiseen saamelaisalueella;
- 4) varojen ohjaaminen paliskuntien ja elinkeinojen harjoittajien hankkeisiin saamelaisalueella.

Neuvotteluihin sovelletaan, mitä saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä säädetään. Neuvottelun tulos on toimitettava tiedoksi maa- ja metsätalousministeriölle ja maaseutuvirastolle.